

Trung Quốc với chính sách thu hút nhân tài

NGÀY 15/12/2018, XE TỰ HÀNH MẶT TRẮNG ĐẦU TIÊN CỦA TRUNG QUỐC MANG TÊN THỎ NGỌC ĐÃ LĂN BÁNH TRÊN BỀ MẶT MẶT TỐI CỦA MẶT TRẮNG, ĐÁNH DẤU MỘT BƯỚC TIẾN QUAN TRỌNG TRONG CHƯƠNG TRÌNH KHÔNG GIAN ĐẦY THAM VỌNG CỦA ĐẤT NƯỚC ĐÔNG DẪN NHẤT HÀNH TINH NÀY. VỪA QUA, MỘT TIN KHOA HỌC CHẤN ĐỘNG, GÂY CÚ SỐC CHO GIỚI KHOA HỌC TOÀN CẦU KHI NHÀ KHOA HỌC HẠ KIẾN KHUÊ BỊ CỘNG ĐỒNG KHOA HỌC QUỐC TẾ PHẢN ĐỐI KỊCH LIỆT SAU TUYÊN BỐ TẠO RA CẤP SONG SINH CHỈNH SỬA GEN ĐẦU TIÊN TRÊN THẾ GIỚI. ĐẾN NĂM 2030, TRUNG QUỐC THAM VỌNG PHÓNG TÀU KHÔNG NGƯỜI LÁI LÊN SAO HỎA; NHỮNG TẬP ĐOÀN LỚN CỦA TRUNG QUỐC ĐANG VƯỢT VỎI BẠCH TUỘC CHIẾM LĨNH THỊ TRƯỜNG THẾ GIỚI... TẤT CẢ NHỮNG THÀNH TỰU ĐỘT PHÁ KHOA HỌC VÀ BỨT PHÁ KINH DOANH ĐÓ LÀ KẾT QUẢ CỦA NHỮNG CHÍNH SÁCH ĐẦY THAM VỌNG THU HÚT NHỮNG TÀI NĂNG KHOA HỌC HÀNG ĐẦU THẾ GIỚI CỦA TRUNG QUỐC.

■ ĐỨC PHƯỜNG

CUỘC SĂN LÙNG NHÂN TÀI

Cuộc săn lùng nhân tài của Trung Quốc chưa bao giờ ngơi nghỉ bởi họ nhận ra rằng, muốn xây dựng một cường quốc thì phải thắng trên mặt trận tri thức. Chỉ có khoa học và công nghệ mới tạo nên một bộ mặt Trung Quốc mới, một con đường phát triển mới với tốc độ nhanh và chắc chắn. Đầu tư cho nhân tài chính là đầu tư để đi tắt đón đầu.

Cuối năm 2008, để xây dựng một lực lượng trí thức hùng mạnh xây dựng đất nước hùng cường, Trung Quốc đã khởi xướng chương trình mang

tên "Tuyển dụng các chuyên gia toàn cầu" hay còn được gọi là "Kế hoạch nghìn nhân tài". Mục tiêu đầy tham vọng của Chương trình này đặt ra là trong khoảng thời gian từ 5 - 10 năm sẽ thu hút một lượng lớn những tài năng hàng đầu thế giới trở về Trung Quốc đại lục làm việc. Họ là những nhà khoa học Trung Quốc xuất sắc đang làm việc ở nước ngoài. Đến năm 2011, Kế hoạch này đã mở rộng đối tượng bao gồm cả những nhà khoa học nước ngoài và các tài năng trẻ khắp thế giới. Cùng với đó, Trung Quốc đẩy mạnh việc xây dựng và phát triển cơ sở hạ tầng, tăng cường tiềm

lực khoa học công nghệ, tiêu biểu như: Dự án Đổi mới trọng điểm quốc gia, xây dựng các phòng thí nghiệm trọng điểm và các lĩnh vực khoa học quan trọng đối với sự phát triển đất nước; các tổ chức tài chính và thương mại sở hữu nhà nước và hàng loạt các khu công viên công nghệ (chủ yếu là các khu vực phát triển công nghệ cao). Tất cả như một tiền đề để kêu gọi và thu hút các nhà khoa học chiến lược và những tài năng hàng đầu thế giới về làm việc, những người được kì vọng có thể làm thay đổi bộ mặt khoa học công nghệ của Trung Quốc và tạo ra những đột phá công

nghe mũi nhọn, tăng cường cho các ngành công nghiệp công nghệ cao.

Chương trình tuyển dụng các chuyên gia toàn cầu được thực hiện thông qua 6 tiểu dự án: Chương trình tuyển dụng nhân tài đổi mới sáng tạo (dài hạn); Chương trình tuyển dụng dành cho doanh nhân; Chương trình tuyển dụng cho các chuyên gia trẻ; Chương trình tuyển dụng nhân tài đổi mới sáng tạo (ngắn hạn); Chương trình tuyển dụng chuyên gia nước ngoài; Chương trình tuyển dụng nhân tài và đội ngũ đỉnh cao.

Tân Hoa xã và các phương tiện truyền

thông Trung Quốc đồng loạt vào cuộc nhằm quảng bá và thông tin mạnh mẽ về kế hoạch thu hút nhân tài này. Điều này cho thấy Trung Quốc đặt kỳ vọng vào chương trình này như thế nào trong khi nỗ lực công khai toàn xã hội với mục tiêu biến đất nước từ dân từ một công xưởng sản xuất, chế tạo thành một quốc gia đi đầu trong đổi mới sáng tạo toàn cầu. Có thể thấy, quốc gia này đang có sự chuyển biến tích cực trong việc phát triển đội ngũ công nhân có tay nghề cao từ 114 triệu người hiện nay lên 180 triệu vào năm 2020. Để làm được điều đó, Trung Quốc đã tăng cường các

nguồn lực đầu tư, đặc biệt là nguồn lực tài chính nhằm phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao. Điều này có thể thấy rõ khi nhìn vào ngân sách dành cho vấn đề này, từ việc dành chi ngân sách từ 10,75% tổng sản phẩm quốc nội (GDP hiện nay lên 15% vào năm 2020.

HỌ LÀ AI?

Giờ đây đã bước qua năm thứ mười, Kế hoạch nghìn nhân tài đang giúp Trung Quốc thu hút hiệu quả các nhà nghiên cứu nước ngoài và mang đến những động lực mới cho các nhà khoa học Trung Quốc sống ở nước

ngoài trở về phụng sự đất nước.

Đối với các nhà khoa học Trung Quốc, chương trình này đã mang lại cho họ một động lực tài chính mạnh mẽ đầy hấp dẫn để quyết định trở về quê nhà. Còn đối với các nhà khoa học nước ngoài, họ có cơ hội được gia nhập vào hệ thống học thuật của Trung Quốc mà không chịu bất cứ rào cản hành chính nào trong khi các chính sách ưu đãi được khuyến khích.

Các chương trình thu hút học giả trước đây của Trung Quốc chủ yếu tập trung vào các giảng viên, nghiên

cứu sinh sau tiến sĩ đến các chức danh giáo sư hoặc tương đương. Nhưng Kế hoạch nghìn nhân tài thì tham vọng hơn rất nhiều, nhằm vào các giáo sư và nhà khoa học có uy tín đang làm việc ở các nước phương Tây. Tất nhiên, các tiêu chí tuyển dụng cũng sẽ khắt khe và cao hơn rất nhiều, đặc biệt là với những vị trí cao trong khoa học như những "công trình sư" - người sẽ lèo lái những lĩnh vực khoa học mang tính đột phá. Bù lại, những người được tuyển chọn sẽ được hưởng những "đặc ân" mà các đồng nghiệp được đào tạo trong

nước không thể có như mức lương tương xứng và những mức tài trợ nghiên cứu cao hơn rất nhiều.

Để trở thành một tài năng được chọn của Chương trình, trước hết ứng viên đó phải nhận được một lời mời làm việc lâu dài tại một tổ chức nghiên cứu của Trung Quốc. Những ứng viên đang là giáo sư tại một trường đại học, tổ chức R&D hoặc các chức danh cao cấp từ các công ty quốc tế nổi tiếng cũng như các tổ chức tài chính hàng đầu ở thế giới sẵn sàng làm việc ở Trung Quốc toàn thời gian nhiều khả năng đủ điều kiện cho một vị trí

học giả cao cấp trong Chương trình nghìn tài năng, miễn là những nghiên cứu hay công việc của họ phù hợp với lĩnh vực hiện được chú trọng ở Trung Quốc. Chương trình này dành cho các nhà khoa học Trung Quốc dưới 55 tuổi và người nước ngoài dưới 65. Tất cả các ứng viên phải làm việc tại các trường đại học danh tiếng bên ngoài Trung Quốc và có nhiều công trình công bố quốc tế. Sau khi ký hợp đồng lao động và đồng ý với các điều khoản của Kế hoạch nghìn nhân tài, chẳng hạn như phải làm việc ít nhất 3-5 năm ở Trung Quốc.

Bên cạnh đó, đến năm 2012, Kế hoạch nghìn tài năng được mở rộng nhắm vào các nhà khoa học Trung Quốc ở hải ngoại và những nhà khoa học nước ngoài với những chế độ đãi ngộ hấp dẫn. Họ là những nghiên cứu sau tiến sĩ và trợ lý giáo sư dưới 40 tuổi.

CHẾ ĐỘ HẤP DẪN

Vậy điều gì khiến Kế hoạch nghìn nhân tài thu hút hàng nghìn học giả hàng đầu thế giới như vậy? Chắc chắn, với bất cứ công việc gì thì thu nhập và điều kiện làm việc là hai yếu

tố tiên quyết. Trung Quốc đã kịp nâng cấp và xây dựng hàng loạt cơ sở hạ tầng nghiên cứu hiện đại trình độ thế giới; các khu công viên công nghệ cao được phát triển nhanh chóng;... Tiêu biểu như: Dự án KH&CN trọng điểm quốc gia; Chương trình 863 còn gọi là Chương trình Nghiên cứu và Triển khai công nghệ cao quốc gia; Chương trình 973 hay Chương trình quốc gia về dự án nghiên cứu cơ bản trọng điểm; Dự án tài trợ khoa học tự nhiên quốc gia;... Như vậy, các nhà khoa học, chuyên gia đã có không gian sáng tạo đỉnh cao để dẫn dắt nghiên cứu, tạo nên những đột phá khoa học mới.

Khi đã có một vị trí trong Kế hoạch nghìn nhân tài, nhà khoa học có nhiều thuận lợi được bổ nhiệm đảm đương những vị trí như trưởng nhóm nghiên cứu, các vị trí lãnh đạo, quản lý trong các trường đại học, các tổ chức R&D, các doanh nghiệp và tổ chức thương mại hoặc trưởng các dự án nghiên cứu lớn.

Tuy nhiên, mức lương thưởng hậu hĩnh xứng đáng với tài năng mới là điều quan trọng hơn cả. Họ sẽ ngay lập tức được thưởng 1 triệu nhân dân tệ và mức lương xứng đáng, tương đương hoặc hấp dẫn hơn mức lương ở những nước phương Tây. Đối với những nhà khoa học nước ngoài sẽ được trợ cấp chỗ ở, chi phí ăn ở đi lại, chi phí giáo dục; được hưởng dịch vụ chăm sóc y tế, bảo hiểm xã hội bao gồm lương hưu, bảo hiểm y tế và bảo hiểm thương tật liên quan đến công việc; thậm chí là các chi phí đi lại về thăm quê hương. Ngoài ra, khi mang theo gia đình thì họ sẽ được bố trí công việc cho vợ hoặc chồng đi theo mức lương tương đương với mức khá ở địa phương cư trú. Chính phủ Trung Quốc cũng tạo thuận lợi cho việc nhập cư, cư trú đối với những

người đủ điều kiện trong Kế hoạch nghìn nhân tài.

HOÀN THÀNH XUẤT SẮC MỤC TIÊU

Sau một thập kỉ, Kế hoạch nghìn tài năng đã thu hút hơn 7.600 nhà khoa học và kỹ sư cao cấp đến Trung Quốc làm việc, trong đó có 3.500 nhà khoa học trẻ đầy triển vọng. Tuy nhiên, phần lớn trong số đó là những người được sinh ra ở Trung Quốc và cũng chỉ có khoảng 390 người nước ngoài. Những nhà khoa học hàng đầu thế giới đã chọn những trường đại học, trung tâm nghiên cứu lớn ở Trung Quốc làm nơi cống hiến, thậm chí có những nhà khoa học đoạt giải Nobel như GS. Fraser Stoddart.

Theo David Zweig, Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu Quốc tế Trung Quốc, Đại học KH&CN Hồng Kông, thì Trung Quốc đã thành công trong việc thu hút những tài năng hàng đầu thế giới. Có thể nói, quốc gia này đã

hoàn thành xuất sắc chỉ tiêu đề ra.

“Đối với các nhà khoa học và học giả, bạn chắc chắn cần có bằng tiến sĩ. Đó là lý do tại sao hơn 80 phần trăm những người trở về theo chương trình Ngàn tài năng có bằng tiến sĩ. Đó là một trong những chỉ số thành công tốt nhất”, Zweig nói.

Từ những kết quả đạt được, Trung Quốc đang kì vọng và tạo nhiều cơ chế như một công cụ chính sách hiệu quả để thu hút nhiều hơn nữa nhân tài khắp thế giới với sức hấp dẫn như một cực nam châm kì diệu.

Đại hội Nhân dân toàn quốc lần thứ 13 của Đảng Cộng Sản Trung Quốc tại Bắc Kinh, kết thúc ngày 20/3/2018, đã nhất trí thông qua luật tăng cường thẩm quyền của Bộ Khoa học và Công nghệ (MOST) trong việc cấp phép lao động cho các chuyên gia nước ngoài. Quyết định này là một phần trong nỗ lực

rộng lớn hơn để biến MOST thành một siêu cơ quan chính sách về khoa học và công nghệ. Theo đó, một số cơ quan trực tiếp liên quan đến các hoạt động quản lý các chuyên gia nước ngoài sẽ chuyển về trực thuộc MOST. Chẳng hạn như Cục Quản lý Nhà nước về Chuyên gia Nước ngoài (SAFEA), trước đây thuộc Bộ Nhân sự và An sinh Xã hội, sẽ được MOST tiếp quản. Hay Quỹ khoa học tự nhiên quốc gia Trung Quốc (NSFC), có chức năng như một thực thể độc lập, cũng sẽ được quản lý bởi MOST. Các nhà hoạch định chính sách tin rằng, đặt các cơ quan trên dưới sự quản lý của MOST sẽ thổi luồng gió mới cho mục tiêu thu hút ngày càng nhiều các chuyên gia xuất sắc thế giới của Trung Quốc.

NHỮNG RÀO CẢN

Tuy nhiên, mặc dù có những chính sách ưu đãi đặc biệt thì một rào cản

lớn trong chiến dịch tìm kiếm và thu hút tài năng của Trung Quốc đang phải đối mặt chính là rào cản trong văn hóa nghiên cứu ở nước này. Nhiều nhà khoa học gặp khó khăn khi cố gắng thích ứng với văn hóa nghiên cứu khác với nơi họ làm việc ở phương Tây. Theo nhận định của các chuyên gia thì Kế hoạch nghìn nhân tài thành công hơn trong việc tuyển dụng các doanh nhân nổi tiếng so với các nhà khoa học, chuyên gia công nghệ.

Bên cạnh đó, các nhà khoa học nước ngoài gặp khó khăn trong việc xin tài trợ nghiên cứu. Nếu không có sự trợ giúp, họ chỉ có thể nộp đơn xin tài trợ nghiên cứu từ NSFC với mức tiêu chuẩn khoảng 600.000 nhân dân tệ (94.600 USD) trong khoảng thời gian từ 3 - 5 năm. Mức này nhỏ hơn nhiều so với mức tài trợ chương trình nghiên cứu trọng điểm do MOST quản lý, có

thể lên tới vài triệu nhân dân tệ.

Theo Zweig, những du học sinh Trung Quốc so với những công dân các nước khác, nhiều khả năng ở lại nước ngoài hơn sau khi họ lấy bằng tiến sĩ. Trung Quốc đã biết sử dụng cuộc khủng hoảng tài chính ở phương Tây như một cơ hội để thu hút công dân quay trở về phục vụ đất nước. Tuy nhiên, nhìn chung số lượng người trở về không như mong đợi. Mặc dù số lượng tiến sĩ trở về đang tăng lên hàng năm nhưng tăng lên vì số lượng du học cũng đang tăng lên. Tính trung bình, khoảng 25% số người đã quay trở về. Hiện tại thì con số này là gần 40%.

Một trong những rào cản khác đó là vấn đề nhập cư. Chính sách cấp thị thực của Trung Quốc tạo ra những hạn chế nhất định đối với các nhà khoa học khi có ý định làm việc lâu dài ở nước này. Năm 2016, Trung

Quốc chỉ cấp 1.576 thẻ xanh, cư trú dài hạn cho người nước ngoài nói chung mà không chỉ bao gồm các nhà khoa học. Mặc dù hiện nay con số này đã tăng lên 163% so với những năm trước nhưng còn kém xa Mỹ khi năm 2016 nước này đã trao 1,18 triệu thẻ xanh.

Nhận thức rõ rào cản này, Trung Quốc đã có những động thái tháo gỡ. Chẳng hạn như tháng 1/2018, SAFEA cùng với Bộ Ngoại giao và Bộ Công an đã giới thiệu thị thực R, theo đó, các chuyên gia nước ngoài có thể xin visa miễn phí, thủ tục nhanh chóng với thời hạn lên đến 10 năm.

Thông tin tham khảo từ: Nature, Science